

Єсіпова Ольга Олександрівна
ORCID iD 0000-0002-7068-0545

Науковий співробітник науково-організаційного відділу
Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, 61001, м. Харків, Україна
olyaesipova88@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглянуто підходи до визначення поняття мотивація та мотив, проведено аналіз навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Встановлено, що однією з причин незацікавленості тих, кого навчають навчальним процесом під час вивчення педагогічних дисциплін є низька мотивація. На основі анкетування та інтерв'ювання досліджено мотивацію студентів у процесі вивчення педагогічних дисциплін, з'ясовано динаміку змін мотивації від вступу студентів до закладу вищої освіти та домінування у тих, кого навчають прагматичних мотивів, розроблені рекомендації по формуванню позитивної мотивації.

Ключові слова: *мотив; мотивація; навчальна діяльність; прагматичні мотиви.*

© Єсіпова Ольга, 2019

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.3-4.123129>

Вступ. Формування позитивної мотивації студентів на сьогоднішній день є одним з пріоритетних напрямків освіти. Бажання займати активну позицію студентами в процесі навчання є підґрунтям для гармонійного розвитку особистості та досягнення успіху як в навчальній діяльності, так і у різних сферах життя. Аналіз навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю показав, що 75% студентів займають пасивну позицію в процесі вивчення педагогічних дисциплін, і як результат впливає на їх результативність в навчальному процесі та недостатню сформованість професійної складової (педагогічної). Отже потрібно дослідити мотивацію майбутніх інженерів-педагогів

комп'ютерного профілю у процесі вивчення педагогічних дисциплін та встановити причини низької мотивації студентів.

Проблемі мотивації приділяють значну увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них В. Асєєв, Дж. Аткинсон, В. Войтко, Р. Гарднер, Дж. Девіс, М. Дригус, А. Дусавицький, В. Ковальов, А. Маркова, А. Маслоу, В. Мерлін, О. Скрипченко, Н. Юдіна та інші. Психологічні аспекти мотивації досліджували Л. Божович, Дж. Брунер, В. Вілюнас, Ф. Герцберг, Є. Ільїн, В. Климчук, Д. Мак-Клеланд, А. Реан, С. Рубінштейн, Х. Хекхаузен, П. Якобсон та інші. Питання мотивації навчання привертало увагу В. Давидова, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонтьєва, С. Максименко та інших. Різні аспекти мотивації майбутніх інженерів-педагогів у наукових працях розглядають О. Барду, Є. Бохонько, Т. Лазаревої, Т. Чаусової та інші.

Мета статті – дослідити причини низької мотивації майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю в процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Поняття «мотивація» походить від латинського *moveo*, що означає рухаю та визначає систему мотивів або стимулів людської поведінки та діяльності (Педагогическая энциклопедия, 1965, 518). В українському педагогічному словнику мотивацію розуміють, як систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки (Гончаренко С.У., 1997, с. 217). Термінологічний словник, говорить, що мотивація – це найважливіший фактор підвищення ефективності діяльності, процес особистого зацікавлення у розв'язанні власне проблем, поставлених задач та досягненні бажаних цілей (Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти, 2014, с. 136). Oxford Dictionary поняття мотивація трактує, як причина або причини для дії або поведінки певним чином (Oxford English Dictionary, 2008, с. 242).

Дослідження психолого-педагогічної літератури вітчизняних та зарубіжних науковців, дозволило зробити висновок, що мотивацію можна розглядати з різних точок зору:

- мотивація, як сукупність факторів та мотивів (Н. Арістова, В. Асєєв, Л. Божович, Hrbackova & Eliska Suchankova, K. Madsen та інші);
- мотивація, як процес і механізм діяльності (В. Вілюнас, І. Джидарьян, М. Магомед-Емінов, А. Реан, Х. Хекхаузен, Pintrich & Schunk та інші).
- мотивацію, як сукупність усіх детермінант поведінки (В. Климчук, О. Леонтєєв, С. Рубінштейн, П. Гальперин).

Аналіз наведених підходів до визначення мотивації та власного розуміння поняття в контексті наукового дослідження будемо розглядати мотивацію як сукупність факторів та мотивів. Тобто навчальна діяльність, як і будь-який інший багатовекторний вид діяльності, формується не одним, а багатьма мотивами, що утворюють певну ієрархічну структуру і взаємодію.

В українському педагогічному словнику зазначається, що мотив є спонукальною причиною дії або вчинку людини (Гончаренко С.У., 1997, с. 217). Л.Божович під мотивом розуміє внутрішню позицію кожної окремої особистості (Божович Л.И., 1972, 56). Н. Бордовська, А. Маркова, А. Реан говорять, що мотив це рушійній силі особистості до того або іншого прояву активності, яка пов'язана із задоволенням певної потреби(Бордовская Н. В., Реан А.А., 2000, 183; Маркова А.К., 1990, с. 32).

Отже, поняття мотив будемо визначати, як рушійну силу, що спонукає людину до діяльності.

Проведений аналіз навчальної діяльності майбутніх-інженерів педагогів комп'ютерного профілю дозволив виявити незацікавленість студентів у вивченні педагогічних дисциплін, можливою причиною якої є низька мотивація. Тому було вирішено провести емпіричне дослідження мотивації студентів.

Дослідження проводилося серед студентів спеціальності 015.10 Професійна освіта. (Комп'ютерні технології) та 015.02 Професійна освіта. (Видавничо-поліграфічна справа) 2-4 курсу у кількості 37 чоловік в Українській інженерно-педагогічній академії.

На першому етапі метою дослідження було визначити мотиви студентів, які переважали у студентів при вступі до закладу вищої освіти та переважають на даний

момент в процесі навчання. Для цього було проведено анкетування за методикою «Мотивація учіння студентів педагогічного закладу вищої освіти» М. Овчиннікової, С. Пакуліної, С. Кетько (Овчинникова М., Пакулина С., Кетько С., 2010, с.3-12), яка дозволяє оцінити мотиви вступу до ЗВО, реально діючі мотиви навчальної діяльності. Методика складалася із 37 питань, значущість кожного з яких респонденти оцінювали по 5-бальній шкалі.

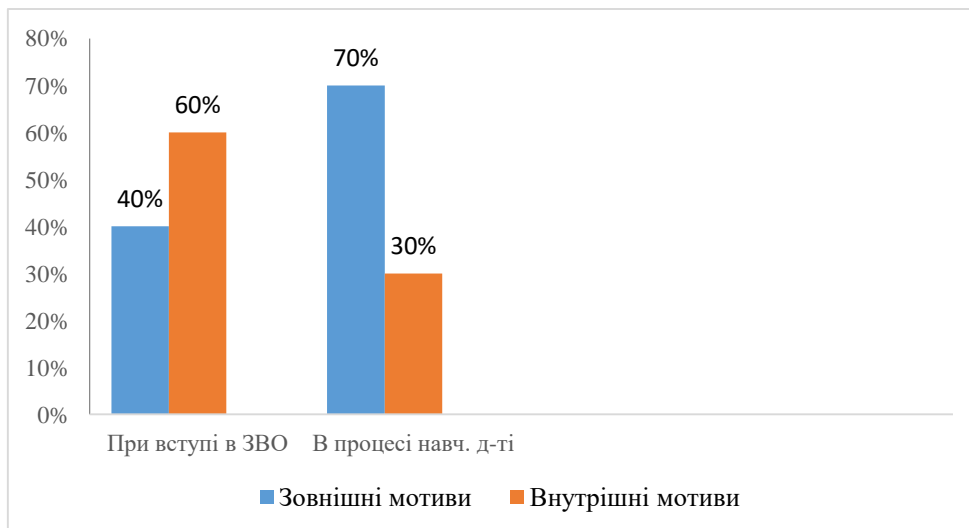

Рис. 1 Результати анкетування за методикою «Мотивація учіння студентів педагогічного ЗВО»

Результати анкетування на рис.1 показали, що під час вступу до закладу вищої освіти в 60% студентів переважали внутрішні мотиви, у 40% зовнішні. Це говорить про те, що більшість студентів зробили свідомий вибір майбутньої професії 015.10 Професійна освіта. (Комп'ютерні технології) та 015.02 Професійна освіта. (Видавничо-поліграфічна справа). В процесі навчання показник змінився в протилежний бік у 70% респондентів стали переважати зовнішні мотиви та лише у 30% внутрішні.

Другий етап дослідження полягав в тому, що були визначені мотиви вивчення студентами педагогічних дисциплін. Для цього серед зазначених студентів було проведено анкетування за методикою Т. Ільїної.

Рис. 2 Методика вивчення мотивації навчання за Т. Ільїною

Результати анкетування рис. 2 показали, що у 22% студентів мотивацією при вивченні педагогічних дисциплін є отримання знань, 19%- оволодіння професією, 59% - отримання диплому. Аналіз даних говорить про те, що у студентів переважають при вивченні педагогічних дисциплін прагматичні мотиви, що говорить про низьку зацікавленість в процесі навчання.

Третій етап дослідження полягав у тому, що було визначено причини регресії мотивів за методикою «Мотивація учіння студентів педагогічного ЗВО» М. Овчиннікової, С. Пакуліної, С. Кетько (Овчинникова М., Пакулина С., Кетько С., 2010, с. 3-12). Для цього було проведено інтерв'ювання студентів майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. В процесі інтерв'ювання студентам було задано питання Чи розчарувалися Ви у виборі своєї майбутньої професії? Чому? Результати інтерв'ювання показало, що 39% не змінили відношення до вибору своєї майбутньої професії; 61% розчарувалися у виборі своєї майбутньої професії, на питання Чому? Відповіді розподілились наступним чином: 31% студентів відповіли, що в навчальному плані дуже багато педагогічних дисциплін, а студенти прагнуть більше вивчати інженерні, адже в майбутньому бачать себе інженерами в комп'ютерній чи поліграфічній галузі; 12% студентів розчарувалися у виборі навчального закладу, адже говорять про те, що викладачі інженерних дисциплін мають, на погляд студентів недостатню підготовку; 18% студентів відповіли, що вибрали спеціальність за рекомендацією батьків та не мали повного

уявлення про широту спектру реалізації у майбутній професійній діяльності. На питання Чому Ви вивчаєте педагогічні дисципліни? . Опитування показало, що 73% студентів вивчають педагогічні дисципліни тому, що вони включені до навчального плану і є обов'язковими.

Отже на основі інтерв'ювання можемо бачити, що майбутні інженери-педагоги комп'ютерного профілю в більшості розчарувалися у виборі своєї майбутньої професії, можливою причиною є вплив зовнішніх факторів при вступі до закладу вищої освіти та не повне уявлення про широту вибраної майбутньої професії, як результат низька мотивація в процесі вивчення педагогічних дисциплін. Також інформатизація суспільства сприяла появі великого ринку праці для фахівців ІТ-галузі з високим рівнем оплати та низькими кваліфікаційними вимогами (співробітником ІТ-компанії може бути навіть студент першого курсу), що в свою чергу відбилося на ставленні студентів майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю до власної навчальної діяльності, адже оплата праці ІТ спеціаліста в рази більше ніж у викладача, тому студенти прагнуть отримати інженерні навички.

Доцільно розробити рекомендації для інтенсифікації навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю в умовах, що склалися в процесі вивчення педагогічних дисциплін. Отже для підвищення рівня мотивації студентів доцільно:

- розробити нову модель навчання, яка відповідає викликам інформаційного суспільства, що висувуються до характеру навчально-пізнавальної діяльності тих, кого навчають, способів пошуку, сприйняття, опрацювання, засвоєння ними навчальної інформації;
- шляхом проектного підходу до організації навчальної діяльності, змінити позицію студента в навчальній діяльності;
- впровадити активні методи навчання в навчальний процес;
- впровадити застосування інформаційно-комунікативних технологій в навчальний процес при вивченні педагогічних дисциплін;

- коректувати навчальну діяльність майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю на кожному її етапі шляхом оперативного зворотного зв'язку

Висновки. Отже, активність студентів в навчальній діяльності є основним показником її результативності та успішності. В процесі аналізу навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю було встановлено низький рівень мотивації та переважність прагматичних мотивів при вивченні педагогічних дисциплін, що є результатом не повного уявлення студентами про широту вибраної майбутньої професії, переважною орієнтацією студентів комп'ютерного профілю на роботу на інженерною спеціальністю, як такою, що відповідає викликам інформаційного суспільства та займає перші місця по затребуваністю в країні. Але з іншого боку інформаційне суспільство створює попит на кваліфікованих робітників ІТ-галузі, підготовку яких можуть забезпечити лише висококваліфіковані інженери-педагоги комп'ютерного профілю за умови відповідної педагогічної підготовки.

Тому було розроблено комплекс рекомендацій по формуванню позитивної мотивації у майбутніх інженерів-педагогів при вивченні педагогічних дисциплін. Перспективи дослідження полягають у впровадженні зазначених рекомендацій у навчальний процес студентів при вивченні педагогічних дисциплін та проведенні спостереження, емпіричного дослідження за змінами в мотиваційній сфері студентів.

Література

- Oxford English Dictionary – Oxford: Archived from the original. - 2008. – 584 p.
 Божович Л.И. Изучение мотивации поведения людей и подростков / Л.И. Божович. М.: Педагогика, 1972. – 351 с.
 Бордовская Н. В. Педагогика : учебник для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. СПб. : Питер, 2000. 304 с
 Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. 376 с.
 Маркова А.К. Формирование мотивации учения книга для учителей /А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов . М. Просвящение, 1990. 192с.

- Овчинникова М. Методика диагностики мотивации учения студентов педагогического вуза / М. Овчинникова, С. Пакуліна, С. Кетько. // Электронный журнал «Психологическая наука и образование», 2010. С. 3–12.
- Педагогическая энциклопедия: в 4-х томах / [гл. ред И.А. Каиров]. – Москва: «Советская энциклопедия», 1965. Т.2. 1965. 912 с.
- Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є.Р. Чернишова, Н.В. Гузій, В.П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є.Р. Чернишовой; Держ. вищ.навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

References

- Oxford English Dictionary (2008), Oxford: Archived from the original, 584 p. (eng.)
- Bozhovich, L.I. (1972), *Izuchenie motivatsii povedeniya lyudey i podrostkov* [Study of the motivation of the behavior of people and adolescents]: Moscow, Russia, 351 p. (rus).
- Bordovskaya, N.V. (2000), *Pedagogika* [Pedagogy]: *uchebnik dlya vuzov*(2000). / Rean A. A. SPb Piter. Russia, 304 p. (rus).
- Honcharenko, S.U.(1997), *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]: Kyiv, Ukraine, 376 p. (ukr)
- Markova, A.K. (1990), *Formirovanie motivatsii ucheniya kniga dlya uchiteley* [Formation of teaching motivation book for teachers]: Matis T.A., Orlov A.B.: Moscow, Russia, 192p. (rus).
- Ovchinnikova, M. (2010), *Metodika diagnostiki motivatsii ucheniya studentov pedagogicheskogo vuza* [Methods for diagnosing the motivation of teaching students of a pedagogical university]: / Pakullina S., Ketko S.: Russia. P. 3–12 (rus).
- Kairov, I.A.(1965), *Pedagogicheskaya entsiklopediya* [Pedagogical encyclopedia]: Moscow, Russia, 912p. (rus).
- Chernyshova, Ye.R. (2014), *Terminolohichnyi slovnyk z osnov pidhotovky naukovykh ta naukovo-pedahohichnykh kadriv pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity* [Terminological dictionary on the basics of preparation of scientific and scientific-pedagogical staff of postgraduate pedagogical education]: Huzii N.V., Liakhotskyi V.P. (Ed.). Kyiv, Ukraine, 230 p. (ukr).

ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВАЦИИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ КОМПЬЮТЕРНОГО ПРОФИЛЯ

Есипова Ольга, научный сотрудник научно-организационного отдела
Национальной академии Национальной гвардии Украины,
площадь Защитников Украины, 3, 61001, г. Харьков, Украина
olyaesipova88@gmail.com

В статье рассмотрены подходы к определению понятия мотивация и мотив, проведен анализ учебной деятельности будущих инженеров-педагогов компьютерного профиля, установлено, что одной из причин незаинтересованности обучаемых учебным процессом при изучении педагогических дисциплин является низкая мотивация. На основе анкетирования и интервьюирования исследовано мотивацию студентов в процессе изучения педагогических дисциплин. Определено динамику изменений мотивации студентов в процессе обучения, разработаны рекомендации по формированию положительной мотивации будущих инженеров-педагогов компьютерного профиля.

Ключевые слова: *мотив; мотивация; учебная деятельность; прагматичные мотивы.*

RESEARCH OF MOTIVATION OF FUTURE ENGINEERS OF COMPUTER PROFESSIONAL PEDAGOGES

Olha Yesipova, Olha Yesipova, Researcher of the scientific-organizational Department of the National Academy of the National Guard of Ukraine
Zakhysnykiv Ukrainy Square, 3, Kharkiv, Ukraine 61001
olyaesipova88@gmail.com

The article analyzes the scientific literature of domestic and foreign scientists, on the basis of which the approaches to the concept of motivation (motivation as a combination of factors and motives, motivation as a process and mechanism of activity, motivation as a set of all determinants of behavior) and a motive (an internal position of the student; driving force of the student). On the basis of the analysis of leading editions and own understanding of the concept of motivation, in the context of the scientific article, the concept of motivation will be understood as a set of factors and motives.

The analysis of the educational activities of future engineers-teachers of the computer profile has shown that low motivation is one of the reasons for the lack of interest of those who are taught in the educational process while studying pedagogical disciplines. On the basis of the questionnaire on the methodology «The motivation of students studying at higher educational institution», the prevailing external and pragmatic motives for future engineers-teachers of the computer profile were established.

In the course of student interviewing, it has been established that the regress of motives from the domestic ones in the process of entering the institution of higher education and the actual ones arose as a result of the fact that 61% of students disappointed in choosing their future profession. According to the results of interviews, the respondents found a low level of motivation in the process of studying humanitarian disciplines, including the pedagogical cycle. The survey shows that 64% of students do not see themselves as teachers, 73% study pedagogical disciplines because they are included in the curriculum and are mandatory. On the other hand, the information society creates demand for skilled workers in the IT industry, whose training can only be provided by highly skilled engineers-teachers of the computer profile provided that they have the appropriate pedagogical training. Recommendations on formation of positive motivation of students are developed.

Key words: *motive; motivation; educational activity; pragmatic motives.*

Дослідження мотивації майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю